

УДК 378. 12-057.875

Беляєва О. М., Гончарова Є. Є.

Українська медична стоматологічна академія м. Полтава
ВПЛИВ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВИКЛАДАЧІВ ЗІ
СТУДЕНТАМИ НА УСПІШНЕ ПРОХОДЖЕННЯ АДАПТАЦІЙНОГО
ПЕРІОДУ ПЕРШОКУРСНИКАМИ

У статті процес адаптації студентів до навчання у ЗВО розглядається як важливий компонент плідної навчальної діяльності. Проаналізовано певні аспекти вирішення проблеми успішного проходження адаптаційного періоду студентами-першокурсниками та їх соціалізації в новому оточенні, а саме: необхідність створення комфортного педагогічного середовища, реалізація дидактичної взаємодії в системі «викладач-студент» з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей суб'єктів навчального процесу та на основі аналізу визначених шляхом моніторингу типових й індивідуальних труднощів першокурсників; фахово-зорієнтований, цілеспрямовано-деталізований виклад навчального матеріалу з метою формування соціальної мотивації щодо ставлення до майбутньої професії.

Ключові слова: адаптація, адаптаційний період, студент-першокурсник, дидактична система, суб'єкт-суб'єктна взаємодія, соціалізація.

The paper considers the process of adaptation of students to study in HEI as an important component of the effective academic activity. Certain aspects of solving the problem of successful completion of the adaptation period by first-year students and their socialization in the new environment have been analyzed, namely the need to create a comfortable educational environment, implementation of didactic interaction in the system of “teacher-student” relationship taking into account individual psychological characteristics of the students; profession-oriented and purposeful-detailed presentation of teaching material to form social motivation in relation to the future profession, based on the analysis of typical and individual challenges that freshmen can face.

Keywords: adaptation, adaptation period, freshman, didactic system, subject-to-subject interaction, socialization.

В статье процесс адаптации студентов к обучению в ЗВО рассматривается как важнейший компонент плодотворной учебной деятельности. Проанализированы определенные аспекты решения проблемы успешного прохождения адаптационного периода студентами-первокурсниками и их социализации в новом окружении, а именно: необходимость создания комфортной педагогической среды, реализации дидактического взаимодействия в системе «преподаватель-студент» с учетом индивидуально-психологических особенностей субъектов учебного процесса и на основании анализа определенных путем мониторинга типичных и индивидуальных затруднений первокурсников; профессионально-ориентированное, целеустремленно-детализированное изложение учебного материала с целью формирования социальной мотивации по отношению к будущей профессии.

Ключевые слова: адаптация, адаптационный период, студент-первокурсник, дидактическая система, субъект-субъектные взаимодействия, социализация.

Постановка проблеми. Проблема створення комфортного педагогічного середовища, здатного сприяти позитивному перебігу процесу подолання проблем адаптації студентами-першокурсниками та їх соціалізації в новому оточенні, залишається в центрі уваги провідних науковців. Певні аспекти, пов'язані із залежністю успішності адаптаційного процесу від рівня ефективності проектування та реалізації функціонального потенціалу дидактичної системи суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів висвітлено в дослідженнях М. Євтуха, В. Мізюка, І. Малафійка, О. Малихіна, С. Смирнова й інших.

Мета дослідження: Позитивні аспекти впливу суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів зі студентами на успішність перебігу адаптаційних процесів і скорочення адаптаційного періоду студентів–першокурсників.

Виклад основного матеріалу: Значущим елементом реформування та модернізації вищої освіти в Україні була і залишається парадигма її демократизації та гуманізації. Саме тому, аналізуючи потенційні можливості впливу викладача на успішне подолання студентами-першокурсниками проблем, що виникають у процесі адаптації до навчання у закладі вищої освіти, особливу увагу маємо звернути на вибудовування суб'єкт-суб'єктної взаємодії між викладачами та студентами.

Сучасні науковці визначають адаптацію як процес пристосування індивіда до змін соціальної ситуації, результативність якого виявляється в успішній соціалізації, набутті якісних знань і навичок, необхідних для продуктивної праці в умовах нового середовища. Неабиякого значення набуває формування здатності до автономної дії, поєднаної з умінням функціонувати у соціально гетерогенних групах [2].

Студент-першокурсник, який вступив до закладу вищої освіти, зазвичай відчуває підвищений рівень тривожності, невпевненість у власних силах, хвилювання, адже перед ним постають проблеми, пов'язані з необхідністю пристосування до нових умов, звикання до більш динамічного ритму навчання, створення нових особистісних контактів.

Підґрунтям ускладнень у дидактичній адаптації студентів передусім є суттєва відмінність між звичними методами викладання в школі та більш напружений характер навчання в університеті (академії), недостатньо сформовані навички самостійного опрацювання навчального матеріалу, самооцінки й самоконтролю.

Суттєвим фактором впливу на позитивний результат пристосування студентів-першокурсників до принципово нових умов навчання вважаємо здатність викладача вибудувати оптимальний стиль педагогічного спілкування, спрямований на «профілактику та зняття блокувальних комунікативних афектів» [8, с. 363], які виявляються у вигляді тривожності, скутості, пригніченості, комунікативної загальмованості, а звідси – невпевненості у спілкуванні [8].

М. Євтух пропонує низку комунікативних прийомів, мета яких – сприяння «встановленню оптимального педагогічного спілкування» [8, с. 363]:

- створення на заняттях атмосфери захищеності;
- схвалення, підтримка за допомогою додавання цінності самої спроби відповіді, фактом участі в діалозі;
- схвалення практики звернення до викладача або товариша;
- заохочення усних відповідей за власною ініціативою;
- створення сприятливих умов, «ситуації успіху в навчанні» під час

відповіді студента з яскраво вираженою комунікативною загальмованістю;

- недопущення дій з боку окремих студентів, які пригнічують творчу активність товаришів на заняттях;
- демонстрація вербальними й невербальними засобами зацікавленості й уваги до студентів, підтримка їх прагнення до участі в діалозі з викладачем;
- надання можливості зорієнтуватися в ситуації [8, с. 363-364].

В. Мізюк підкреслює, що однією з найважливіших умов ефективного вирішення проблеми адаптації студентів до нового освітнього середовища «можна вважати організацію взаємодії та взаєморозуміння між викладачами та студентами» [6, с. 83], при цьому саму взаємодію викладача та студентів розуміємо як зумисні контакти, метою яких є зміни в поведінці, діяльності й мотивації студентів [7].

Безпосередньо реалізація дидактичної взаємодії в системі «викладач-студент» має відбуватися з урахуванням індивідуально-психологічних особливостей суб'єктів навчального процесу й на основі аналізу визначених шляхом моніторингу типових та індивідуальних утруднень першокурсників у процесі адаптації до умов навчання у ЗВО, зазвичай спричинених недостатньою психологічною готовністю до сприйняття нових реалій, а часом і невпевненістю у виборі майбутньої професії. Отже, перед викладачами ЗВО постають проблеми сприяння як дидактичній, так і професійній адаптації. Розв'язання окреслених проблем уможливується шляхом комплексного підходу. Створення емоційно-комфортного середовища, коректна, без надмірної опіки, участь викладача у вирішенні болючих проблем першокурсників уможливує більш швидку адаптацію студентів до навчання в нових умовах, а фахово-зорієнтований, цілеспрямовано-деталізований виклад навчального матеріалу сприяє визначенню професійних мотивів як провідних у ієрархії мотивів студентської молоді та формує соціальну мотивацію у відношенні до майбутньої професії [1].

Висновки. Розуміючи під адаптацією не просто пристосування студента до нового оточуючого середовища, а здатність його до активної діяльності в ньому [4], значущою передумовою для успішного проходження першокурсниками адаптаційного періоду навчання у ЗВО вважаємо цілеспрямовану суб'єкт-суб'єктну взаємодію викладача і студентів, у процесі якої засвоєний обсяг знань трансформується у практичні навички його застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончарова Є. Є. Диференціація навчання фахових дисциплін майбутніх учителів іноземної мови у вищих педагогічних закладах: дис. ...кандидата пед. наук: 13.00.09 / Гончарова Євгенія Євгенівна. – Полтава, 2015. – 252 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: [бібліотека з освітньої політики / під заг. ред О. В. Овчарук]. – К. : «КІС», 2004. – 112 с.
3. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів / Валентина Іванівна Лозова. – Харків : ОВС, 2000. – 164 с.
4. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : [монографія] / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг : Видавничий дім,

2009. – 307 с.

5. Малафіїк І. В. Дидактика новітньої школи : Навчальний посібник / Іван Васильович Малафіїк. – К. : Видавничий дім «Слово», 2014. – 632 с.

6. Мізюк В. М. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища Івано-Франківського національного медичного університету / В. М. Мізюк // Галицький лікарський вісник. – 2014. – Т. 21, № 1. – С. 82–84.

7. Педагогика: педагогические теории, системы, технологии : учеб. [для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений] ; под ред. С. А. Смирнова. – М. : Издательский центр «Академия», 2001. – 512 с.

8. Педагогічна психологія / [Євтух М. Б., Лузік Е. В., Ладогубець Н. В., Ільїна Т. В.] – К. : Інтердрук, 2014. – 420 с.

УДК:378:614.2

Біланов О.С.

**Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава
ФОРМУВАННЯ ПРАВОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ
ГАЛУЗІ ЗНАНЬ «ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я». ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ**

У статті розглядаються питання формування правових компетенцій у здобувачів освіти галузі знань «Охорона здоров'я» у медичному виші, та їх філософські аспекти. Проведений аналіз останніх публікацій даної тематики, розглянуто суть поняття «правова компетентність», її компоненти та методи, які використовуються у процесі формування правових компетенцій майбутніх лікарів.

Ключові слова. Компетенції, правові компетенції, формування правових компетенцій, компоненти правової компетентності, філософія освіти, правові знання, охорона здоров'я, майбутні лікарі.

The article considers the issues of the legal competencies formation for the students of speciality «Public Health» in a medical higher education institution and their philosophical aspects. The analysis of recent publications on this topic has been performed; the content concept of «legal competence», its components and methods used in formation of legal competencies of the future doctors have been considered.

Keywords: competencies, legal competencies, formation of legal competencies, components of legal competence, philosophy of education, legal knowledge, public health, future doctors.

В статье рассматриваются вопросы правовых компетенций у соискателей образования области знаний «Здравоохранение» в медицинском вузе, и их философские аспекты. Проведенный анализ последних публикаций данной тематики, рассмотрены суть понятия «правовая компетентность», ее компоненты и методы, которые используются в процессе формирования правовых компетенций будущих врачей.

Ключевые слова. Компетенции, правовые компетенции, формирование правовых компетенций, компоненты правовой компетентности, философия образования, правовые знания, здравоохранение, будущие врачи.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку галузі охорони здоров'я характеризується стрімким розвитком інноваційних технологій, впровадження в практику роботи нових методів лікування і діагностики захворювань, новітніх інформаційних і телекомунікаційних технологій, що дають змогу працювати в